

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,

Орлової Ольги Анатоліївни

на дисертаційну роботу **Мирної Інни Олексіївни**

«Розвиток соціальної компетентності класних керівників

загальноосвітніх навчальних закладів у

процесі професійної діяльності»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

В сучасних умовах трансформації українського суспільства особливого значення набувають проблеми адаптації особистості до швидкоплинних змін як в соціально-економічній, так і в культурно-освітній сферах життя, формування та розвитку соціальної компетентності. Соціальна компетентність потребує соціальної насиченості та інтенсивності, метою якої стає завдання відтворити найбільш стабільні духовні якості соціуму. Орієнтація на виховання самодостатньої особистості, здатної до самореалізації у змінному соціумі реалізується на основі побудови відповідної стратегії діяльності класного керівника. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема розвитку соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури з даної проблеми дозволив встановити, що наукове забезпечення щодо розвитку соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі професійної діяльності є недостатнім, кількість наукових робіт, присвячених вивченню даної проблеми, обмежена, а існуючі дані суперечливі.

На підставі вивчення дисертаційного дослідження Мирної Інни Олексіївни, відзначимо, що актуальність дослідження підсилюється низкою суперечностей, які чітко окреслені. Це суперечності які виникають між: сучасними потребами суспільства та недостатнім рівнем підготовки класного керівника з високим рівнем розвитку соціальної компетентності; між

професійно-особистісними вимогами до класного керівника, що висуваються суспільством, державою, основними освітніми законодавчими документами, та недостатнім рівнем його готовності до вирішення складних соціальних завдань у сучасній політичній і економічній ситуації; між потребою в соціально компетентному класному керівникові, що характеризується громадянським світоглядом, активною життєвою позицією, патріотичністю, та недостатньою мотивацією педагогів до професійного самовдосконалення та саморозвитку у визначеному напрямі; між необхідністю оволодіння класним керівником сучасними особистісно орієнтованими технологіями, спрямованими на розвиток соціальної компетентності, та традиційною системою його професійного становлення.

Важливість виконання дисертаційного дослідження підтверджується його зв'язком з науковою темою, відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка "Формування професійної майстерності вчителів в умовах європейської інтеграції" (РК № 0106U005409).

На основі проведеного комплексу аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури дисертанткою правильно обрані об'єкт, предмет, мета дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукового пошуку, які дозволили обґрунтувати на високому науково-методичному рівні всі основні положення результатів дослідження та висновків дисертаційної роботи, які опубліковані в 15 наукових працях, із них 7 – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 6 у збірниках наукових праць та матеріалах конференцій, 1 – методичні рекомендації.

Успішне роз'яснення поставлених завдань дозволило визначити **наукову новизну отриманих результатів**, яка полягає у тому, що вперше окреслено змістову структуру соціальної компетентності класних керівників, визначено критерії, показники, рівні її сформованості; теоретично обґрунтовано та розроблено модель розвитку соціальної компетентності

класних керівників середніх загальноосвітніх шкіл I-III ст. та ін.

Практичне значення дослідження полягає в упровадженні в педагогічну практику моделі розвитку соціальної компетентності класних керівників середніх загальноосвітніх шкіл I-III ст., шляхом реалізації авторської методики; створено і впроваджено в діяльність шкіл спецкурс "Розвиток соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх шкіл"; розроблено методичні рекомендації "Розвиток соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх шкіл", які можуть бути використані як викладачами вищих навчальних закладів, так і класними керівниками з метою підвищення рівня розвитку їх соціальної компетентності.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 294 найменування (з них 14 іноземною мовою), та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 312 сторінок (основна частина - 188 сторінок). Дисертація містить 24 таблиці і 8 рисунків.

У першому розділі – **«Теоретичні основи розвитку соціальної компетентності класних керівників»** на основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних науковців нами було встановлено сутність та зміст категоріального апарату дослідження; визначено базові поняття дослідження: «соціальне», «компетентність», «соціальна компетентність класного керівника», «розвиток соціальної компетентності класного керівника».

У результаті проведеного контекст-аналізу визначено основні ознаки та спільні риси понять «соціальна компетентність класного керівника загальноосвітнього навчального закладу» та «розвиток соціальної компетентності класного керівника загальноосвітнього навчального закладу».

Дисертанткою було проаналізовано наукову психолого-педагогічну літературу, здійснено аналіз педагогічних якостей, знань, вмінь та функцій класного керівника, та визначено його структуру професійної діяльності.

Заслуговує позитивної оцінки опис дисертанткою особливої комбінації

соціально значущих якостей і психодинамічних властивостей особистості класного керівника, що зумовлює успішне здійснення професійної діяльності (с. 38-42).

У другому розділі – **«Педагогічна модель розвитку соціальної компетентності класних керівників»** – теоретично обґрунтовано авторську модель розвитку соціальної компетентності класного керівника середньої загальноосвітньої школи I-III ст., окреслено систему критеріїв і показників та рівні її розвитку.

Розроблена структурна модель розвитку соціальної компетентності класних керівників представлена як системний образ, який включає в себе ціннісно-мотиваційний, соціально-когнітивний, соціально-поведінковий та соціально-рефлексивний структурні компоненти кожен з яких характеризується відповідним змістовим наповнення.

Невід’ємною складовою моделі є педагогічні умови: реалізація розвитку соціальної компетентності класного керівника шляхом створення рефлексивно-орієнтованого середовища, побудова цього процесу на засадах діяльнісного, особистісно орієнтованого і задачного підходів; електичність (вибірковість) щодо добору методологічних орієнтирів виховання підростаючого покоління; готовність педагогів до безперервного професійного самовдосконалення.

З урахуванням теоретичних засад дослідження особливостей розвитку соціальної компетентності класних керівників дисертанткою Мирною І.О., визначено критерії (світоглядний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний), показники та рівні (репродуктивний, конструктивний, творчий), які характеризують динаміку розвитку соціальної компетентності.

У третьому розділі – **«Апробація моделі розвитку соціальної компетентності класних керівників»** дослідницею описано покроковий аналіз проведення педагогічного експерименту, що має складну структуру та здійснювався за допомогою групи методів емпіричного пізнання основною метою експерименту була перевірка теоретичних положень, підтвердження гіпотези та більш ґрунтовне розкриття предмету дослідження.

Дисертанткою у цьому розділі представлено і проаналізовано етапи експериментального дослідження, вказано на залежну і незалежну змінну.

На констатувальному етапі експерименту було проведено аналіз вихідного рівня розвитку соціальної компетентності класних керівників із застосуванням широкого арсеналу сучасних психолого-педагогічних методик. За результатами констатувального етапу експерименту з'ясовано, що традиційна система формування соціальної компетентності класних керівників не задовольняє сучасні вимоги навчально-виховного процесу, а тому потребує вдосконалення, у зв'язку з чим виявлено необхідність розробки методики поетапної реалізації моделі розвитку цієї компетентності.

У результаті проведення педагогічного експерименту (його констатувального та формувального етапів) було отримано певні дані щодо сформованості у класних керівників відповідного рівня соціальної компетентності. На основі узагальнення результатів експериментального дослідження простежено динаміку розвитку соціальної компетентності класних керівників. Загалом, можна відмітити позитивну динаміку розвитку соціальної компетентності класних керівників середніх загальноосвітніх шкіл за результатами формувального етапу експерименту.

Отримані результати дослідження відрізняються необхідною новизною, складають цінність для науки і практики.

На основі проведеного дослідження розроблено методичні рекомендації "Розвиток соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх шкіл", які включають теоретичну (матеріали щодо визначення оцінки потреб дитини, проблем насилля в сім'ї, статевого виховання учнів, профілактики професійного вигорання педагогів) і практичну (соціально-психологічні тренінги та вправи, направлені на формування комунікативних та організаторських умінь, розвиток рефлексивної сфери та педагогічної творчості класних керівників) частини. Зазначено, що їх реалізація сприяє підвищенню соціальної активності класних керівників і постає важливим чинником їх професійного самовдосконалення.

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження, що мають дискусійний характер:

1. Вважаємо, що п. 1.3 дисертаційної роботи "Наукові підходи до вивчення розвитку соціальної компетентності класного керівника загальноосвітнього навчального закладу", який має обсяг 8 сторінок варто було б розширити з метою більш детального викладу й аналізу поданого в них матеріалу.

2. Розглядаючи у другому розділі дисертації змістове наповнення соціально-поведінкового компоненту соціальної компетентності класного керівника здобувачеві варто було б розширити коло соціальних умінь.

3. У п. 2.3 "Модель розвитку соціальної компетентності класних керівників" бажано було б детальніше розкрити форм і методи роботи з класними керівниками направлені на розвиток їх соціальної компетентності.

4. З метою доведення достовірності одержаних результатів дисертаційного дослідження й ефективності авторських підходів до розвитку соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів доцільно було урізноманітнити методи математичної статистики. Такий підхід став би свідченням більш глибокого аналізу результатів експериментального дослідження.

Проте висловлені зауваження не є принциповими, мають рекомендаційний характер і тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження і не знижують наукової і практичної цінності проведеного дослідження актуальної педагогічної проблеми.

За науковим рівнем дисертаційного дослідження «Розвиток соціальної компетентності класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі професійної діяльності» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Мирна Інна Олексіївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата

педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
ст. викладач кафедри
педагогіки та андрагогіки
Житомирського ОІППО

О.А. Орлова